

מי יגן על העובדים הסוציאליים?

מנאל שלבי: הארץ- הזירה 16.10.2019

הרצח של העובדת הסוציאלית מיכל סלה גרם להלם בקרב חבריה למקצוע, במיוחד אלה העוסקים בתחומים שהם דיני נפשות: איך מקרה כזה עבר מעלינו? איך ייתכן שאלימות קשה במשפחה, שהסתיימה ברצח, עברה מתחת לרדאר של קהילת העובדים הסוציאליים שסובבה אותה? למעשה, זהו עוד רצח על רקע מגדרי, שחושף את אוזלת היד וחוסר האונים של המטפלות והמטפלים, בהגנה על נשים ונערות, וגם בהגנה על חייהם שלהם.

הרבה מילות גינוי וזעם נאמרו על כך שהחברה לא עושה די כדי לסייע למיגור האלימות, ועל כך שהרבה מקרים מתפספסים, כפי שקרה עם מיכל סלה, שהיא לא הצליחה לסייע לעצמה ואנחנו לא הצלחנו לסייע לה. אני רוצה להפנות זרקור אל העובדים הסוציאליים, שמהווים חוליה חיונית ומשמעותית בטיפול באלימות נגד חסרי ישע בכלל ונשים בפרט. במקרים רבים הם עצמם נמצאים תחת עומס נפשי מתמשך, אך הם מתבקשים לתת שירות כמצופה, על הצד הטוב ביותר. לרוב גם אין התייחסות למה שעובר על העובדים הסוציאליים, כאשר הם מזהים סימנים לאלימות נגדם.

מניסיוני, העובדים הסוציאליים אינם זוכים להתייחסות רצינית למצבם ולהשלכות של הטיפול על חייהם. לעתים קרובות אנשי המקצוע שחיים את האלימות דרך הטיפול, חשופים בעצמם לאלימות מצד מטופלים ובני משפחה. במקרים קיצוניים הם מאוימים בפגיעה ואף ברצח ברמה המשפחתית. המצב הזה והמקרים הקשים שהם נחשפים אליהם במסגרת העבודה, יוצר אצלם פיצול: מצד אחד הם עצמם סובלים מאלימות ומצד אחר עליהם מוטל לתת הגנה לאנשים הסובלים מאלימות.

הזהות המקצועית משמשת מעין מגן לעובדים הסוציאליים, שסבורים ש"לי זה לא יקרה", ובו בזמן היא חסם ומקור להתנגשות עם המצב האמיתי שלהם. חלק מאנשי המקצוע מדברים על בדידות, על ניתוק קשר עם אחרים. הם מרגישים שהם לא צריכים עזרה, בשל הידע והניסיון המקצועי שצברו. התחושה המדומה הזאת של חוזק וחוסן פנימי, גורמת לכך שהם לא מדברים ולא משתפים במה שעובר עליהם. בנוסף, ישנה תחושה של הזנחה מצד הרשויות, שמשאירות אותם לבד ולא נותנות את ההדרכה והליווי המתאימים.

קשר השתיקה בין העובדים הסוציאליים בשל הפחד ובשל הטראומה המשנית שהם עוברים, יוצר פיצולים עמוקים, כמו פיצול בין הזהות המקצועית לבין הזהות האישית: האם יכולה עובדת סוציאלית לזהות שהיא עוברת את אותם תהליכים שעוברים המטופלים שלה?. רבים, גברים ונשים, לא מצליחים לזהות ורבים נמצאים בהכחשה לגבי מצבם.

מחקרים רבים כמו זה של ד"ר ענת בן פורת שחקרה את הטראומטיזציה המשנית משנת 2013, מראים עד כמה חשוב לבחון את השלכות הטיפול על רווחתם הפיזית והנפשית של העובדים הסוציאליים עצמם במיוחד אלה שעוסקים בנושאים טראומטיים כגון אלימות ופגיעה השלכות של הטראומה של המטופלים על העובדים הסוציאליים, הן בהתאם לגיל ולוותק: ככל שהם צעירים יותר וחסרי ניסיון, ההשפעות קשות יותר. דווקא הם חשופים יותר לתחושות של בדידות וחוסר אונים, במיוחד אם אין הם מקבלים הדרכה וליווי צמודים בעבודתם. העבודה האינטנסיבית של הטיפול במקרים טראומטיים מטשטשת את הגבול בין האישי והמקצועי ומשפיעה באופן שלילי על חייהם האישיים של העובדים הסוציאליים, ועל תפישת הזוגיות שלהם.

לנוכח התפתחותה של התופעה החמורה של פגיעה בעובדים הסוציאליים, מוטלת עלינו, כאנשי מקצוע, חובה אתית לא להזניח את עמיתינו העומדים בחזית הטיפול בנפגעי טראומות מכל הסוגים. עלינו לספק תמיכה ואווירה מקצועית נינוחה שתאפשר לעובדים הסוציאליים לתת שירות מקצועי לנשים הסובלות מאלימות, ולאחרים שסובלים מבעיות חברתיות קשות. חובתנו להשקיע במשאב האנושי, לתת אוזן קשבת, העצמה וכלים להתמודדות עם האתגרים העולים מהשטח.

מיכל סלה שילמה מחיר כבד על כך שלא ידעה לזהות מה עובר עליה או איך לבטא את מצוקתה. היום כולנו צריכות וצריכים להתגייס לסיוע הדדי בינינו, בקהילת העובדים הסוציאליים. יש לדרוש שיוקצו תקציבים ייחודיים לסיוע לאנשי המקצוע בשטח, שעובדים סוציאליים ועובדות סוציאליות יזכו לליווי והדרכה אישית צמודה בכל מסגרות הטיפול. כי את קשר השתיקה הזה אנחנו רוצים לשבור ולנסות למנוע את הרציחות הבאות.